

Доцент Гавата Богдан Володимирович

ВІТАЄМО ЮВІЛЯРІВ

КАНДИДАТОВІ МЕДИЧНИХ НАУК, ДОЦЕНТУ БОГДАНУ ГАВАТІ - 75

Викладачі та випускники медичного факультету Ужгородського державного університету 60-90-х років пам'ятають та добрим словом згадують кандидата медичних наук, доцента кафедри анатомії людини Богдана Володимировича Гавату. Громадськість міста Ужгорода знає його, крім того, ще і як талановитого художника. Ряд кафедр та лекційні зали нашого факультету прикрашені портретами видатних вчених, які написані його мистецькою рукою.

Часто можна побачити цю людину, яка впевненою ходою прямує на кафедру анатомії, де у своєму кабінеті або у фотолaboratorії продовжує творчо працювати після проведених занять зі студентами. До нього нерідко зверталися викладачі та студенти за порадою та консультаціями.

Нелегкий, але цікавий життєвий шлях випав на долю цієї доброї й душевної людини. чуйного лікаря і прекрасного педагога.

Напередоні ювілею я завітав до Богдана Володимировича додому, де у затишній кімнаті вів з ним розмову, згадуючи минулі роки сумісної праці, різні життєві епізоди.

Богдан Володимирович як скромна людина ніколи не любив ювілеїв, помпезності, нещирих слів, його внутрішній світ не кожний міг зрозуміти.

У цікавій бесіді Богдан Володимирович "перегортав" сторінки свого життя, вони були щасливими і сумними, радісними і трагічними. Мені хотілось би без "корекції" передати особисте бачення Богданом Володимировичем свого життєвого шляху.

Гавата Богдан Володимирович народився 20 червня 1924 року в місті Івано-Франківську (колишній Станіслав) у родині робітників. Батько був першокласним майстром модельного взуття, а мати - неперевершеною кравчиною. За панування польської влади в місті Станіславі він провів свої дитячі та юнацькі роки. Батьки важко працювали, щоби своїм дітям, синові та доньці, дати можливість вчитися.

Безтурботно минали дитячі роки Богдана, аж настав 1939 рік - історичний і трагічний для Європи рік, рік початку жорстокої й жахливої Другої світової війни. За відомим договором Західна Україна була приєднана до Радянської України, трудовий люд з радістю зустрічав своїх братів. Але радянська влада проповідувала одне, а робила зовсім інше. Людям було важко це зрозуміти. У Станіславі та по всій Галичині проводилися повальні арешти серед інтелігенції та духовенства. Енкаведисти майже у кожному українцеві вбачали "буржуазного націоналіста" і "ворога трудового народу". У сибірські ГУЛАГи Радянського Союзу відправлялися чисельні ешелони з цвітом нації. Родину Богдана ця доля оминула, бо вона жила у дуже старій хатині, а батьки вважалися робочим класом.

За радянської влади Богдан Гавата продовжував вчитися в середній школі, з малих років він мав неабиякий хист до малювання. У художній студії для молоді Богдан відвідував гурток живопису, яким керував відомий у той час художник М. Зорій. Він майстерно навчав юних живописців початковій художній грамоті.

Родичі Богдана, щоби заробити на прожиття, повинні були важко працювати: мати у швейній майстерні, а батько - на взуттєвій фабриці. З роботи вони приходили втомлені, виснажені, голодні, бо при радянському режимі необхідно було виконувати дуже великі норми.

У 1940 році Богдан вперше демонструє свої живописні твори на обласній художній виставці, його роботи були включені в каталог виставки і високо оцінені організаторами виставки Я.Лукавецьким та Д. Іванцевим - випускниками Краківської академії мистецтв. Отже, школа художника М.Зорія дала свої позитивні результати.

22 червня 1941 року фашистська Німеччина віроломно напала на Радянський Союз. Станіслав бомбардували німецькі месершміди. Радянські війська відступили і Станіслав захопили гітлерівські вояки.

Німці, як повновладні господарі, почали встановлювати свій "новий" порядок. Почалися розстріли комуністів, полонених червоноармійців, бандерівців. Особливо варварським було катування євреїв. Так розпочався коричневий терор. Всюди було чути плач, ридання та стогін за рідними, близькими, сусідами. Ці події глибоко вразили юнацьку душу Богдана. Через організацію єврейського ГЕТО, родину Богдана німці виселили з їхнього будинку, вигнанцям прийшлося шукати притулок у знайомих людей. Щоби вижити, батько продовжував працювати на взуттєвій фабриці, а Богдан з мамою ходили по селах і вимінювали домашні речі на продукти. Життя за німецької окупації було дуже важким. Фашисти часто проводили облави, ловили юнаків і дівчат, вивозили їх на роботу до Німеччини.

Четвертий рік точилася кривава війна між Радянським Союзом і фашистською Німеччиною. Запеклі бої вже проходили в Західних областях України. Було очевидно, що Гітлер війну програв.

Влітку 1944 року Станіслав знову бомбардували, але вже з радянських літаків. У цей час німці оголошили тотальну мобілізацію в робочі батальйони чоловіків віком від 16 до 60 років. Тому Богдан Володимирович разом із друзями покинув місто, хлопців врятували зв'язківці з УПА, які провели юнаків у безпечне місце в Карпатах. Після того, як фронт просунувся на Захід, Богдан разом із своїм товаришем

І. Припханом, пробираючись через лісові хащі та гірські потоки, повернувся до Станіслава, у рідному місті була вже відновлена радянська влада. Почалося нове життя, повне несподіванок.

У грудні 1944 року Богдана Гавату призвали до лав Червоної Армії. Він став учасником Великої Вітчизняної війни в складі 39-ої армії Третього Білоруського фронту, армією командував генерал-полковник Людніков. Цю військову частину із Східної Пруссії передислокували на Далекий Схід. Богдан Володимирович бере участь у розгромі японської Квантунської армії в Манчжурії (Китай) і з боями доходить до Порт-Артура. В період наступу радянських військ в Манчжурії випали проливні дощі. Гірські потоки перетворилися в бурхливі ріки, рух моторизованих частин був просто неможливий, солдати залишилися без продуктів і питної води, але задача, яка була поставлена перед ними, була виконана, противник був розбитий.

Богдан Володимирович згадує, що навіть на фронті він робив зарисовки бойових епізодів, писав портрети бійців-однополчан.

Після капітуляції Японії Богдан Гавата продовжував військову службу у штабі армії у Порт-Артурі. Йому як художнику доручили картинами оформити виставку "Бойовий шлях 39 армії". Восени 1946 року він, змужнілий і обпалений війною, демобілізується, повертається у рідний Станіслав.

Почався мирний та творчий період в житті молодого людини. Спочатку Богдан Володимирович працював у "Товаристві художників", але він прагнув вчитись далі, та й батьки цього ж бажали. Богдан обирає одну із найбільш гуманних професій - медицину і у 1951 році вступає до Станіславського медичного інституту. Коли ще він був студентом першого курсу, завідуючи кафедрою анатомії людини професор Е.П.Мельман запрошує його працювати на кафедрі лаборантом. Богдан Володимирович створює лабораторію мікрофотографії та рентгенлабораторію. Він виготовляє анатомічні препарати для музею та практичних занять, оформляє викладачам дисертації і активно працює в науковому гуртку. У навчанні, науковій роботі та праці цікаво проходять студентські роки.

Після закінчення у 1957 році медичного інституту Богдана Гавату разом з дружиною-лікарем направляють на роботу в Закарпатську область, де тоді так необхідні були лікарі. Облздороввідділ призначає його головним лікарем дільничної лікарні в гірське село Черногорова Велико-Березнянського району. На практичній роботі знову необхідно було братися за конспекти й підручники і вже самотужки підвищувати свій фаховий рівень.

За час роботи в сільській дільничній лікарні Богдан Володимирович дуже багато зробив для селян. Зменшилась дитяча смертність. Була відкрита діагностична лабораторія, стоматологічний кабінет, аптечний пункт, пологовий будинок. Як головний лікар Б.В.Гавата надавав консультативну допомогу фельдшерсько-акушерським пунктам, навчав фельдшерів і медсестер новим медичним маніпуляціям, йшов на допомогу хворим і вдень, і вночі. Селяни поважали і любили його, вони дотепер згадують Богдана Володимировича добрим словом.

Життя Богдана Гавати на селі було тісно пов'язане з чудовою природою, вона була просто чарівна - гірські потоки, річки, водограї, смерекові ліси, напрочуд сині гори і всюди багато квітів, які барвами веселки вигравали на сонці. Доля змилостивилася над Богданом, закинувши молодого лікаря на роботу у такий гірський живописний край. І тому весь свій вільний час від основної роботи він віддавав творчості. У цей період (1957-1960 роки) йому вдалося здійснити багато творчих задумів: цікавих композицій, портретів, натюрмортів і пейзажів. У його творчих роботах відчувалося намагання глибоко проникнути у внутрішній світ людини, підкреслити основні риси характеру своїх героїв, а тонко і вдумливо виписані деталі надавали його творінням ще більшої достовірності й привабливості.

Творчі роботи Б.Гавати експонувалися на багатьох художніх виставках не тільки в Ужгороді, але і в багатьох містах України та колишнього Радянського Союзу. У 1962, 1974 та 1984 роках в Ужгороді відбулись його персональні виставки, що стали помітним явищем в культурно-мистецькому житті краю. Чимало творчих робіт Б.Гавати знаходиться у приватних колекціях багатьох країн світу, а також у музеях України.

Важко було Богдану Володимировичу залишати ту прекрасну гірську природу, сільських трударів, їхніх діточок, яким він у свій час надавав медичну допомогу, немовлят, яких він своїми руками приймав на світ Божий, але запрошення завідуючого кафедрою анатомії людини Ужгородського державного університету, доктора медичних наук, професора Н.І.Бути на викладацьку роботу було дуже привабливим. У 1960 році Б.Гавата стає асистентом кафедри анатомії людини УжДУ. Всі свої знання протягом багатьох років Богдан Володимирович віддавав студентам, формуючи у них основні риси майбутнього лікаря.

Працюючи вже на кафедрі, Б.Гавата активно проводить наукові дослідження - вивчає особливості кровопостачання хребців, міжхребцевих дисків та суглобів хребта у людини, а також у тварин. У 1969 році він захищає кандидатську дисертацію на тему "Внутрішньоутробний розвиток артерій хребців і міжхребцевих дисків у людини", а у 1974 році йому присвоєно вчене звання доцента. З науковими доповідями доцент Гавата виступав на численних наукових конференціях, опублікував понад 30 наукових статей, зокрема, у таких провідних фахових журналах, як "Архив анатомии, гистологии и эмбриологии", "Архив патологии", "Вісник зоології", "Ортопедия и травматология". Богдан Володимирович є співавтором двох монографій - "Мануальная терапия дистрофических заболеваний позвоночника" (Київ, 1989) і "Мануальная, гомеопатическая рефлексотерапия остеохондроза позвоночника" (Київ, 1992).

Доцент Гавата Б.В. велику увагу приділяв науковій роботі студентів, він керував анатомічним науковим гуртком. Студенти - гуртківці з науковими доповідями виступали на наукових конференціях, брали участь в олімпіадах і отримували нагороди.

Як досвідчений анатом і педагог він приклав чимало зусиль для покращення навчального процесу на цій фундаментальній і важливій кафедрі. Студентам медичного і біологічного факультетів читав лекції й проводив практичні заняття з анатомії людини, слухачі лекцій та відвідувачі занять доцента Б.В.Гавати із захопленням згадують, що вони були дуже цікавими та інформативними.

Високої похвали Богдан Володимирович заслуговує ще й тому, що багато допомагав молодим викладачам у оволодінні азами дуже специфічної морфологічної педагогіки. За це йому низький уклін і глибока шана.

Без таланту доцента Гавати Б.В. ми не уявляємо собі методичної роботи на кафедрі за останні 38 років. Він видав чотири методичні вказівки з основних розділів анатомії людини, які використовуються студентами для самостійної підготовки під рубрикою "Анатомія людини в схемах". Під його керівництвом студентами виготовлено десятки анатомічних препаратів для лабораторних занять та для музею кафедри. Для лекцій з анатомії він особисто виготовив численні кольорові слайди, всі учбові кімнати оформив тематичними вітринами. А яку навчальну цінність та філософську значимість має його галерея фотопортретів вчених-анатомів, починаючи від Гіпократа аж до наших днів та фотовиставка про еволюцію людини.

Богдан Володимирович розробив унікальний метод пластилінової реконструкції органів та анатомічних структур, запровадивши його у навчальний процес. Студенти із задоволенням використовували цей художній метод, оскільки моделюючи певні структури, вони краще осмислюють суть будови анатомічного об'єкту і краще засвоюють учбовий матеріал, отримуючи при цьому ще й естетичне задоволення. Кращі студентські роботи з пластиліну демонструвались на численних Всесоюзних і Республіканських виставках. Навіть художники-професіонали не завжди могли повірити, що ці ліпки створені студентськими руками. На нашій кафедрі до тепер збереглися стенди із такими студентськими роботами, виконаними під час лабораторних занять доцента Б.В.Гавати.

Незважаючи на велику завантаженість на кафедрі, Богдан Гавата у вільні хвилини удосконалював свою живописну творчу майстерність, постійно брав участь в художніх виставках, надавав цьому великого значення як одному із шляхів естетичного виховання молоді.

Богдан Володимирович як художник зробив дуже багато для естетичного оформлення кафедри анатомії людини та інших кафедр медичного факультету й університету взагалі. Ним виготовлені тематичні стенди і панно, графічні портрети видатних вчених-медиків, зокрема фундаторів медичного факультету УжДУ, які прикрасили ряд кафедр та лекційні аудиторії.

Всі добре пам'ятаємо, скільки за радянських часів приділяли уваги наочній агітації, особливо перед великими державними святами, що, звісно, мало певну ідеологічну спрямованість. Будинок медичного факультету у цьому зв'язку, був, так би мовити "стратегічним", бо розташований на головній площі Ужгорода. Тому щороку перед революційними святами медфак прикрашали політичними гаслами, панно, революційними епізодами та портретами вождів колосальних розмірів. Ця важка і відповідальна робота лягала на плечі доцента Гавати Б.В. Він виконував її безкоштовно протягом 30 років з великою художньою майстерністю, і цього не викреслити із його життя.

Ось таким є наш колега, доцент Богдан Володимирович Гавата - мужня, працююча і дуже скромна людина. Унікальність Богдана Володимировича полягає ще й у тому, що за всі роки роботи на факультеті з його боку не було жодного запізнення, жодного випадку прояву неакуратності або недбальства.

Колектив кафедри анатомії людини, оперативної хірургії та гістології, як і інші кафедри УжДУ, сердечно вітають дорогого Богдана Володимировича із 75 річчям і бажають йому доброго здоров'я, бадьорості, щастя, довгих років життя та творчої наснаги.

А.С.Головацький

*академік УАННП, доктор медичних наук, професор
завідувач кафедри анатомії людини, оперативної хірургії
та гістології медичного факультету УжДУ*